

Janusz Górecki, Mateusz Łastowiecki, Jacek Wrześciński, Klementyna Żurowska

Ostrów Lednicki, gm. Łubowo, woj.
poznańskie, St. 1, zespół pałacowy,
gród, AZP 50-32/22, St. 2: podgrodzie,
AZP: 50-32/23

Informator Archeologiczny : badania 23, 70-71

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ostrów Lednicki, gm. Łubowo,
woj. poznańskie,
St. 1, zespół pałacowy, gród,
AZP 50-32/22,
St. 2: podgrodzie, AZP: 50-32/23

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Badania prowadzili: mgr Janusz Górecki (autor sprawozdania), mgr Maciej Łastowiecki, mgr Jacek Wrzesiński oraz prof. dr hab. Klementyna Żarowska z zespołem — IHS UJ. Wały grodowe, podwale, przedwale, zespół pałacowy, przyczółek mostu wschodniego. Finansowało Muzeum i UJ. Wczesnośredniowieczny gród.

Stanowisko I.

Wykop I/83

Prace na wykopie I skoncentrowano na odcinkach B, E, F.

Na odcinku B (w pasie zalegania wału grodu młodszego) zaobserwowano układ warstw oznaczonych numerami od IV do VII. Warstwy związane z konstrukcjami wału są dobrze czytelne na poziomie V6-7. Smugi po belkach o odczytanych długościach dochodzących do 150 cm biegną po osi NW-SE i usytuowane są równolegle do siebie; pod nimi zalegają z kolei belki usytuowane prostopadle do wyżej położonych konstrukcji.

W części południowej odcinka B — na granicy z konstrukcjami wału zlokalizowano intensywną spalenizną oraz reszki spalonego drewna stanowiące być może pozostałość jakiegoś zabudowania.

Ceramika odkryta na odcinku B reprezentuje formy charakterystyczne dla faz D-E wczesnego średniowiecza.

Odcinki E i F zlokalizowane są na zewnątrz wału dochodząc do obecnego brzegu jeziora. W obrębie odcinka E odkryto belkę-hak o długości 150 cm leżącą w warstwie wiórów i odpadów drewna (Vx) pod którą znajduje się calec. Pierwotny skłon wyspy opadał w tej części dość stromo w kierunku jeziora (z północy na południe od wys. 109,84 m do wys. 107,71 m n.p.m.)

Odcinek F eksplorowano w ramach warstw wiórów i odpadów drewna wśród których zalegały elementy konstrukcji drogi — umocnienia brzegowego (?) o długość do 270 cm i końcach obrabianych.

Materiał ruchomy (z fazy D-E wczesnego średniowiecza) obok ceramiki i kości oraz dużej ilości muszli ślimaków i małż stanowiły na odcinkach E, F drewniany czerpak i rytec radła.

W sezonie 1989 r. przeprowadzono także po raz kolejny badania weryfikacyjno-sondazowe zespołu pałacowego, w trakcie których założono 10 sondaży w tym 1 w kaplicy pałacowej pozostałe zaś w obrębie właściwego pałacu.

W części północnej kaplicy odsłonięto część zachodnią (skrzydło zachodnie) zagłębienia. W kształcie mniej więcej ćwiartki koła, interpretowanego wstępnie jako basen chrzcielny. Odsłonięto także posadzkę i fragment otynkowanego muru (części obejmują północnego) z I fazy funkcjonowania kościoła.

Sondaże usytuowane w różnych częściach pałacu — na najważniejszych węzłach architektonicznych (przewiązaniach murów) pozwoliły na stwierdzenie charakteru powiązań murów jak i dyferencjacji fundamentów pałacu (2 typy fundamentów) oraz przylegającej do niego od południa wieży.

Znaczenie tych badań określa przede wszystkim odkrycie drugiego basenu chrzcielnego występującego na poziomie zalegania najstarszej (preromańskiej) posadzki kaplicy (pierwszy z basenów zlokalizowany w nawie południowej odkryto w 1988 r.).

Wykop II/89. Ar 5N1W ów. D, sondaż na arach 4N1W i 4N2W ów. C i D

Badania w tej części grodu stanowiły kontynuację prac rozpoczętych już wcześniej. Wykop i sondaż zlokalizowane są w części północnej grodu, w sąsiedztwie tzw. II kościoła.

W wykopie o wym. 5 x 3,5 m usytuowanym na ów. D ar 5N1W wyeksplorowano 2 warstwy kulturowe oznaczone jako III i IV. Pierwsza z wymienionych warstw o miąższości do 21 cm utworzona była w przewadze z brunatnoszarej piaszczystej ziemi. Elementami jej układu poziomego były 1. palenisko C, 2. pojedyncze oegatywy belek wału oraz 3. spalony i zlasowany górny poziom konstrukcji wałowych.

Owalne palenisko C o wym. 2,6 x 2,2 m wyłożone było na stropie otoczkami granitowymi różnej wielkości. Wypełnisko obiektu tworzyła czarna ziemia przemieszana ze spalenizną i popiołem.

Z kolei od wys. 113,75 m n.p.m. można było wyodrębnić słabo czytelne smugi po drewnie o długość do 45 cm (przy szer. 7-10 cm) biegnące na osi N-S.

Mniej więcej na tej samej wysokości zalegała spalona część górnego nawarstwienia wałowego w postaci jednorodnej płaszy o brązowo-czarnym odcieniu (wrażliwe reszki organiczne).

Kolejna warstwa (IV) osiągała miąższość do 106 cm i była jednorodnym geologicznie układem żółtego sypkiego piasku z plamkami spalenizny oraz negatywnymi belek części północnej wału grodu lednickiego. Ślady po belkach występują w układzie belek równoległych oraz prostopadłych do siebie (w typie przekładki). Szerokość wału ku jego stopie znajdującej się na poziomie 112,55-112,50 m n.p.m. poszerza się.

Materiał ceramiczny odkryty w nawarstwieńcach III i IV reprezentuje formy całkowicie obciążane, które możemy datować na fazy E, D/E i D wczesnego średniowiecza (w warstwach konstrukcyjnych wału jest on nieliczny).

W warstwie IV (na poziomie IV1) — w świadku natrafiono także na 2 niewielkie paleniska.

Osypisko północne — sondaż 1-4

Wzdłuż odsłoniętego po północnej stronie II kościoła profilu na odcinku o długość 20,6 m wykonano 4 metrowe sondaży zlokalizowane na 2, 7, 11 i 16 metrze profilu.

Analiza warstw profilu pozwoliła na stwierdzenie nasypiskowego charakteru zalegających do wys. 112,81/112,75 m n.p.m. nawarstwieńców (a związanych z badaniami II kościoła w latach 60.), poniżej których położone są warstwy nieznane, czytelne we wspomnianych sondażach.

Poza materiałem ceramicznym i kostnym w wykopie II odkryto 2 przeszłiki gliniane, gliniany ciężarek do sieci oraz okładzinę grzebienia.

Stanowisko 2

Badania archeologiczne prowadzono także na terenie podgrodzia, przy wschodnim brzegu wyspy, w miejscu, gdzie usytuowane były konstrukcje mostu wschodniego łączącego wyspę z lądem.

Prace prowadzono w obrębie 2 działek, z których jedna położona jest w sąsiedztwie brzegu jeziora, druga zaś przesunięta jest w stronę wnętrza podgrodzia. Wysiakiem badań było odstonięcie bruku kamiennego (na działce położonej wyżej) oraz rozpoznanie sposobu budowy mostu (wiązki pali osadzone w otworach belek jarzmyowych), wymiarów mostu (dł. 4,60 m, szer. jezdni 3,50 m) oraz ustalenie 2 faz jego funkcjonowania. Most starszy wzniesiono przypuszczalnie w 2 poł. X w. (ceramika górą obciążana w warstwie IV), a spalono (warstwa spalenizny) prawdopodobnie w latach 30. XI w. — w okresie zniszczenia aglomeracji lednickiej. W 2 poł. XI w. wzniesiono nowy most, którego os przesunięto nieznacznie w kierunku północnym; pełnił on przypuszczalnie swą funkcję do XIII w.

W ramach prac Zespołu Interdyscyplinarnego do badań Ostrowa Lednickiego i jego osadniczego zaplecza prowadzono także badania podwodne mostu zachodniego (tzw. poznańskiego, Ostrow Lednicki st. 3a), badania palinologiczne (m. in. potrzebno do analizy próbki z wykopu na podgrodziu lednickim), dendrologiczne (elementów mostu wschodniego) oraz prace geofizyczne wyspy jak i hydrobiologiczne skłemu Lednickiego.

Piaski-Buszków, gm. Zduny,
woj. kaliskie,
St. 1, AZP: /68-31/1

Koło Archeologiczne przy Liceum Ogólnokształcącym im. H. Kotłajnsja w Krotoszynie

Badania prowadził mgr Dionizy Kosiński. Finansował WKZ w Kaliszu oraz Miasto-Gmina Zduny. Czternasty sezon badań. Grodzisko średniowieczne z fazy D.

Kontynuowano badania wnętrza grodu oraz wału wykopami założonymi w poprzednim roku a usytuowanymi w ciągu biegnącym przez środek grodziska po linii E-W.

Wykopem — ar 48 ćw C o rozmiarach 5 x 5 m badano majdan. Eksplorowano część spichrza. Pozostało po nim rumowisko zwęglonych i zbutwiałych belek, polepą, warstwa jagły o miąższości od 0,5 do 3 cm, podczone gliniane naczynia. Między spichrzem a wałem rysowały się dwa prostokąty o rozmiarach około 2,5 x 2,5 m z równoległe lub prostopadle biegnącymi smugami, które na poziomie calca przekształcały się w silnie zbutwiałe drewno (drancie?). W poziomie drewna wystąpiły skupiska skorup, kości zwierzęce. Na calcu znajdowały się soczewki warstwy zbutwieliny z dużą ilością wiórów i hierwion. W calcu (żółty piasek z placami kongrecji żelaza) tkwiły dobrze zachowane zaostrome kołce słupów (dąb).

Eksplorację wykopu zakończono.

Wykop — ar 50 ćw C cz. pd — o rozmiarach 5 x 2,5 m założono na wale. Eksplorowano warstwy technicznymi o miąższości do 10 cm w warstwach naturalnych (znaczna miąższość). Do poziomu 250 przy profilu zachodnim a 270 przy profilu wschodnim 270 zalegała warstwa ospyiskowa szarociemnej próchnicy z niewielką ilością skorup i węgli drzewnych. Poniżej zalega warstwa piaszczysta białego, syplkiego z dużą ilością w niektórych partiach kongrecji żelaza. Wyrażna w tej warstwie wewnętrzna warstwowość jako ślad nasypywania. W jednym miejscu soczewka o średnicy 0,5 m o miąższości kilku centymetrów z węglem drzewnym i fragmentami garnka. Poziom soczewki 290 jest poziomem na którym zakończono w tym sezonie eksplorację wykopu. Sądząc z profilu wschodniego (profil eksplorowanego wykopu 141 ćw CD cz. pd).

Badania grodziska winny być kontynuowane. W tej chwili jest to jedno z najszerzej zbadanych grodzisk.

Piaski, gm. Wąsosz woj. leszczyńskie St. 3 patrz okres halszacki
Przeworsk, woj. przemyskie St. 11 patrz późne średniowiecze

Robertowo, gm. Brudzeń Duży,
woj. płockie,
St. 21 — żwirownia, AZP: 48-52/57

Muzeum Mazowieckie w Płocku

Badania prowadził mgr Tomasz Kordala. Finansował WKZ w Płocku. Trzeci sezon badań. Cmentarzysko rzędowe (XII-pocz. XIII w.).

Badaniami ratowniczymi objęto obszar o powierzchni 150 m², przylegający od północy i od południa do żwirowni niszczonej od kilku lat stanowisko. Natrafiono na 10 pochówków (kolejne numery 11-20), stanowiących fragmenty kilku różnych rzędów grobów usytuowanych na osi NE-SW, NW-SE oraz N-S. Groby te były pozbawione obudów kamiennych. W jednym z nich wystąpiły ślady trumny w postaci zaobserwowanych po obu stronach szkieletu smug o szerokości 5-7 cm, utworzonych przez węgle drzewne lub tylko przez ciemnobrunatne zabarwienie piasku. Szkielety zalegały na zróżnicowanych, choć generalnie niewielkich głębokościach: od 27 do 98 cm. Zarysy jam grobowych były w większości nieczytelne na tle rdzawego żwiru. Zmarli spoczywali na wznak z rękami wyprostowanymi wzdłuż tułowia, tylko w jednym przypadku osobnik miał lewą rękę zgiętą w łokciu i złożoną powyżej miednicy. Orientacja szkieletów była zróżnicowana: SE, NW, W, SW.

Połowa grobów była pozbawiona przedmiotów wyposażenia, natomiast wśród pozostałych pięciu najciekawszy inwentarz wystąpił w grobie 13. Złożył się nań jeden esowaty kabłączek skroniowy, fragmenty domniemanego okucia pochewki noża oraz interesująca ozdoba stroju (?), brązowa lub miedziana, w kształcie małej,